

หลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญาของทบวงมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

เพื่อให้การกำหนดชื่อปริญญาของสถาบันอุดมศึกษามีความเป็นสากล เป็นระบบและให้เกิดความสอดคล้องกันกับแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกชื่อปริญญา ระดับปริญญาตรี โท และเอก เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. **ปริญญาศิลปศาสตร์** สาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญาที่มีลักษณะเน้นศาสตร์บริสุทธิ์ทางด้านศิลปศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาสาระและวิธีการของศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เป็นหลัก ให้ใช้ชื่อปริญญาว่า **ศิลปศาสตรบัณฑิต** (Bachelor of Arts) **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** (Master of Arts) และ**ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (Doctor of Philosophy) กลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้คือ

1.1 กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ (Humanities) อาทิ การแปล โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ภาษาและวรรณคดี ภาษาศาสตร์ ศาสนาและเทววิทยา เป็นต้น

1.2 กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (Social Sciences) ได้แก่

(1) หมวดวิชาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ (Social and Behavioural Sciences) อาทิ จิตวิทยา ประชากรศาสตร์ ภูมิภาคศึกษา ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมและพฤติกรรมศาสตร์ เป็นต้น

(2) หมวดวิชาวิทยาการจัดการ การบริหารพาณิชยการ และการบริหารธุรกิจ (Management Science, Commercial and Business Administration) อาทิ การจัดการ การบริหารธุรกิจ การบริหารรัฐกิจ การบริหารสถาบัน การบัญชี การพาณิชย์ การเลขานุการ เป็นต้น

(3) หมวดวิชาการสื่อสารมวลชนและสารสนเทศ (Mass Communication and Information) อาทิ การโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง การประชาสัมพันธ์ การพิพฒณภัณฑ์ นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ วารสารศาสตร์ สารสนเทศ เป็นต้น

(4) หมวดวิชาคหกรรมศาสตร์ (Home Economics) อาทิ การอาหารและโภชนาการ คหกรรมศิลป์ เป็นต้น

(5) หมวดวิชาธุรกิจบริการ (Service-Oriented Disciplines) อาทิ การภัตตาคารและโรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2. **ปริญญาวิทยาศาสตร์** สาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญาที่มีลักษณะเน้นศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาสาระและวิธีการของศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เป็นหลัก ให้ใช้ชื่อปริญญาว่า **วิทยาศาสตร์บัณฑิต** (Bachelor of Science) **วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต** (Master of Science) และ**ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** (Doctor of Philosophy) กลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้คือ

2.1 กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural sciences) ได้แก่

(1) หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Sciences) อาทิ เคมี ชีววิทยา ดาราศาสตร์ ธรณีวิทยา พฤกษศาสตร์ ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สัตววิทยา สมุทรศาสตร์ อุตุนิยมวิทยา เป็นต้น

(2) หมวดวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ (Mathematics and Computer Science) อาทิ คณิตศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ สถิติ เป็นต้น

2.2 กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Sciences) ได้แก่

(1) หมวดวิชาเกษตรศาสตร์ (Agriculture) อาทิ ปฐพีศาสตร์ ประมง พืชศาสตร์ พืชสวน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร วนผลิตภัณฑ์ วนศาสตร์ สัตวบาล สัตวศาสตร์ อาหารและโภชนาการ เป็นต้น

(2) หมวดวิชาวิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) อาทิ วิศวกรรมเกษตร วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมโลหการ วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิศวกรรมสำรวจ วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมอุตสาหการ เป็นต้น

(3) หมวดวิชาวิทยาการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Environmental Sciences and Natural Resources) อาทิ การจัดการสิ่งแวดล้อม วิทยาการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(4) หมวดวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ (Medical Sciences) อาทิ กายภาพบำบัด กายวิภาคศาสตร์ จุลชีววิทยา ชีวเคมี เทคนิคการแพทย์ นิติเวชศาสตร์ เภสัชวิทยา เวชניתศน์ สรีรวิทยา เป็นต้น

(5) หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์อื่น ๆ (Other Applied Sciences) อาทิ คณิตศาสตร์-ประยุกต์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น

3. **ปริญญาเชิงวิชาชีพ** สาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญาเน้นการศึกษาในลักษณะของศาสตร์เชิงประยุกต์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามลักษณะของวิชาชีพโดยเฉพาะ การกำหนดชื่อปริญญาให้ใช้ตามสาขาวิชาที่นั้น ๆ เป็นหลักในทุกระดับปริญญา (บัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต) กลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญา คือ

3.1 กลุ่มสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และการฝึกหัดครู (Education and Teacher Training) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า บัณฑิตศึกษาศาสตร์ (Bachelor of Education)

3.2 กลุ่มสาขาวิชาจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ (Fine and Applied Arts) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า ศิลปบัณฑิต (Bachelor of Fine Arts) อาทิ การถ่ายรูปและการถ่ายภาพยนตร์ การละครหรือนาฏศาสตร์ การออกแบบภายใน จิตรกรรม ดุริยางคศาสตร์ ประติมากรรม เป็นต้น

3.3 กลุ่มสาขาวิชานิติศาสตร์ (Law) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า นิติศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Laws)

3.4 กลุ่มสาขาวิชาแพทยศาสตร์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (Medical Sciences and Health Related Sciences) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า พยาบาลศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Nursing Science) สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Public Health) เภสัชศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Pharmacy) ทันตแพทยศาสตรบัณฑิต (Doctor of Dental Surgery) แพทยศาสตรบัณฑิต (Doctor of Medicine)

3.5 กลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Engineering) อาทิ วิศวกรรมกระบวนการ วิศวกรรมการผลิต วิศวกรรมเกษตร วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมโลหการ วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิศวกรรมสำรวจ วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมอุตสาหการ เป็นต้น

3.6 กลุ่มสาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ (Architecture) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Architecture) ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Landscape Architecture)

สำหรับสาขาวิชาการวางผังชุมชนเมืองและการวางผังภาค เป็นการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป ให้ใช้ชื่อปริญญาว่า การวางผังชุมชนเมืองมหาบัณฑิต (Master of Urban Planning) หรือการวางผังชุมชนเมืองและผังภาคมหาบัณฑิต (Master of Urban and Regional Planning)

3.7 กลุ่มสาขาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ (Veterinary Medicine) ให้ใช้ชื่อในระดับปริญญาตรีว่า สัตวแพทยศาสตรบัณฑิต (Doctor of Veterinary Medicine)

4. **ปริญญาเทคโนโลยี** ให้ใช้เฉพาะระดับปริญญาตรี สาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้มีลักษณะเป็น การนำวิทยาศาสตร์ประยุกต์ไปใช้พัฒนาความรู้และทักษะเชิงปฏิบัติการเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานด้าน อุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม การศึกษา เคหการ และการดูแลสุขภาพ และมีลักษณะเป็นหลักสูตร แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เพื่อสร้างความชำนาญการเฉพาะทางให้ใช้ชื่อปริญญาว่า **เทคโนโลยีบัณฑิต** (Bachelor of Technology) กลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญา นี้ ได้แก่

4.1 กลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีทางการเกษตร (Agricultural Technology) อาทิ เทคโนโลยีการ ผลิตพืช เทคโนโลยีการผลิตสัตว์ วนผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

4.2 กลุ่มสาขาวิชาเทคโนโลยีทางวิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรม (Engineering Technology and Industrial Technology) อาทิ เทคโนโลยีการพิมพ์ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีโทรคมนาคม เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

คำชี้แจง

- 1) Liberal Arts โดยสากลแล้วหมายถึง วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ แต่ในวงการอุดมศึกษาไทย หมายถึงเฉพาะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตบางสถาบันใช้ว่า อักษรศาสตรบัณฑิต อักษรศาสตรมหาบัณฑิตและอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต แต่ปัจจุบันให้ใช้ว่า ศิลปศาสตรบัณฑิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
- 2) หลักสูตรปริญญาเอกที่เน้นการทำวิจัย ซึ่งมุ่งให้ลึกซึ้งทางวิชาการ (Academically or Theoretically Oriented Research) ให้ใช้ชื่อปริญญาภาษาอังกฤษว่า Doctor of Philosophy ทั้งปริญญาศิลปศาสตร ปริญญาวิทยาศาสตร์ และปริญญาเชิงวิชาชีพ

อนึ่ง โดยประเพณีอุดมศึกษาระดับนานาชาติดั้งเดิมนั้น คำว่า “Philosophy” แปลว่าวิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้ ซึ่งครอบคลุมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ซึ่งพจนานุกรมฉบับปี พ.ศ. 2525 ของราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ปรัชญา” ว่าหมายถึง วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง ดังนั้น คำว่า “Doctor of Philosophy” ในหลักเกณฑ์นี้จึงเห็นควรให้ใช้ภาษาไทยว่า “ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต”

ส่วนหลักสูตรที่เน้นการทำวิจัย ซึ่งมุ่งให้ลึกซึ้งทางวิชาชีพ (Professionally Oriented Research) ให้ใช้ชื่อปริญญาเชิงวิชาชีพตามกลุ่มสาขาวิชานั้น ๆ อาทิ วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต (Doctor of Engineering) บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต (Doctor of Business Administration) ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (Doctor of Education) เป็นต้น

- 3) ชื่อสาขาวิชาที่ปรากฏอยู่ในเกณฑ์นี้ เป็นเพียงการยกตัวอย่างเท่านั้น
- 4) การกำหนดชื่อและระดับชั้นปริญญาเกิตติมศักดิ์ สถาบันสามารถดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ของการให้ปริญญาเกิตติมศักดิ์
- 5) หลักเกณฑ์การกำหนดชื่อปริญญาให้ใช้กับหลักสูตรที่จะเปิดใหม่ รวมทั้งหลักสูตรเก่าที่จะปรับปรุงใหม่ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นไป

แนวทางปฏิบัติ

- 1) การใช้ชื่อปริญญาภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ควรใช้ให้สอดคล้องกัน เช่น ถ้าชื่อปริญญาภาษาไทย ใช้ว่า “ศิลปศาสตรบัณฑิต” ชื่อปริญญาภาษาอังกฤษ ก็ควรใช้ว่า “Bachelor of Arts”
  - 2) การใช้อักษรย่อปริญญาภาษาไทยให้ถือแนวทางตามหลักเกณฑ์การเขียนคำย่อของราชบัณฑิตยสถาน ดังตัวอย่าง อักษรย่อในระดับปริญญาตรี ดังนี้
    - 2.1 ศิลปศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “ศษ.บ.”
    - 2.2 วิทยาศาสตร์บัณฑิต ใช้ว่า “วท.บ.”
    - 2.3 ปริญญาเชิงวิชาชีพ ใช้ดังนี้
      - 2.3.1 ศึกษาศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “ศษ.บ.”
      - 2.3.2 ศิลปบัณฑิต ใช้ว่า “ศ.บ.”
      - 2.3.3 นิติศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “น.บ.”
      - 2.3.4 พยาบาลศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “พย.บ.”
      - สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “ส.บ.”
      - เภสัชศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “ภ.บ.”
      - แพทยศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “พ.บ.”
      - ทันตแพทยศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “ท.บ.”
    - 2.3.5 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “วศ.บ.”
    - 2.3.6 สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “สถ.บ.”
    - ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “ภ.สถ.บ.”
    - การวางผังชุมชนเมืองมหาบบัณฑิต หรือ การวางผังชุมชนเมืองและผังภาคมหาบบัณฑิต ใช้ว่า “ผ.ม.”
    - 2.3.7 สัตวแพทยศาสตรบัณฑิต ใช้ว่า “สพ.บ.”
  - 2.4 เทคโนโลยีบัณฑิต ใช้ว่า “ทล.บ.”
- 3) สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถ้าหลักสูตรจัดให้ศึกษาเน้นไปทางวิชาชีพก็อาจให้ปริญญาเชิงวิชาชีพได้อาทิ สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น
- 4) สาขาวิชาที่ให้ปริญญาเชิงวิชาชีพบางสาขาวิชา ถ้าหลักสูตรจัดให้ศึกษาเน้นไปทางวิทยาสตรก็อาจให้ปริญญาวิทยาสตรได้เช่นเดียวกัน อาทิ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งโดยปกติหลักสูตรส่วนใหญ่จัดให้ศึกษาเน้นไปทางวิชาชีพ ใช้ชื่อปริญญาว่า “วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต” แต่ถ้าหากหลักสูตรจัดให้ศึกษาเน้นไปทางวิทยาสตร ก็อาจให้ปริญญา “วิทยาศาสตร์บัณฑิต” ได้
- 5) สำหรับการเรียกชื่อปริญญาศึกษาศาสตรบางสถาบันอาจใช้ชื่อ ครุศาสตรบัณฑิต หรือ การศึกษบัณฑิต ตามที่เคยใช้ก็ได้ แต่หากเป็นหลักสูตรที่เปิดสอนใหม่ ให้ใช้ ศึกษาศาสตรบัณฑิต

ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร
สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย